

В статье рассмотрено понятие «компетентность», «профессиональная компетентность». Определены характеристики профессиональной компетентности, изучены условия формирования профессиональной компетентности будущего тренера-преподавателя по аквафитнесу как педагогической проблемы.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, тренер-преподаватель аквафитнеса.

The article deals with the notions of «competence» and «professional competence». The characteristics of the professional competence are defined; conditions of professional competence formation of the perspective aqua fitness coach and teacher as a pedagogical problem are studied.

Keywords: competence, professional competence, aqua fitness coach and teacher.

УДК 378:09-054.6-057.87

І.А. Сладких
м. Харків, Україна

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ГРУП ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАННЯ У ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Постановка проблеми. Одним із фундаментальних завдань педагогіки вищої школи є формування сучасного образу майбутнього фахівця іноземного походження, особистісні властивості та риси якого мають бути у постійному динамічному відношенні до відповідних соціальних і виробничих потреб. Формування готовності студентів-іноземців груп довузівської підготовки (СІГДП) до подальшого навчання у вищих технічних навчальних закладах (ВТНЗ) – це процес послідовного й закономірного впливу на виникнення, розвиток і функціонування якісних професійних рис особистості, які відповідають встановленим кваліфікаційним вимогам до певної обраної спеціальності, росту вимог і прагнень до професійного самоствердження та професійної мобільності. Процес формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ – це сукупність багатьох зовнішніх і внутрішніх взаємопов'язаних факторів, які прямо або опосередковано впливають на досягнення наступного рівня готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ. Однак готовність студентів-іноземців до навчання – це не тільки набір академічних знань. Найважливішими якостями майбутнього іноземного студента ВТНЗ та майбутнього фахівця мають бути професіоналізм, широка ерудиція, висока культура і моральність. Передусім це вимагає від викладачів факультетів довузівської підготовки зосередження зусиль на проблемі мовної та фахової підготовки студентів-іноземців з метою формування в них культурної, соціально-психологічної, професійної та комунікативної компетенції, мотивації до навчання та науково-дослідницької діяльності.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питання готовності до навчання та готовності до професійної діяльності розглядаються в сучасних наукових дослідженнях, переважно в галузі педагогіки, теорії та методології вищої професійної освіти. Аналізу дефініцій «готовність», «підготовленість», «професійна діяльність» присвячені роботи О.Абдуліної, А.Асмолова, В. Андрєєва, В. Андрущенко, І. Беха, С. Гончаренка, Г. Костюка, І. Зязюна, С. Максименко, Н. Ничкало, Г. Троцько, О. Ігнатюк, С. Сисоевої та інших. Існуючі наукові розробки з питань готовності до навчання та її формування у педагогіці залишають однак **невирішеними деякі питання**. Серед них: недостатня теоретична і практична розробленість проблеми готовності студентів-іноземців груп довузівської підготовки до навчання у вищих технічних навчальних закладах за технічними спеціальностями та моделі її формування.

Мета статті – на основі аналізу досліджень науковців і попередніх публікацій обґрунтувати вибір структурно-функціонального типу моделі формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ та визначити її компоненти.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні структурно-функціональна модель формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ є реальною діючою моделлю удосконаленої системи довузівської підготовки студентів-іноземців. Результатом підготовки СІГДП за цією моделлю є досягнення вищого рівня готовності СІГДП до подальшого навчання у ВТНЗ.

Дефініція *«готовність СІГДП до навчання у ВТНЗ»* трактується нами як *системне цілісне особистісне утворення, що забезпечує успішну діяльність в іншомовному соціокультурному просторі в умовах технічного ВНЗ та обумовлено рівнем розвитку та ефективною мобілізацією всіх психофізіологічних систем, ступенем сформованості різнобічно освіченої професійно компетентної творчої особистості.*

З огляду на ці аспекти, побудову моделі формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ вважаємо необхідною для:

по-перше, виявлення та обліку розмаїття основних факторів і умов, що впливають на зміст, структуру та рівень формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ;

по-друге, уможливлення уявлення основних компонентів процесу формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ;

по-третє, виділення у рамках процесу формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ самостійних підсистем і процесів, що мають власну структуру і зміст.

Вибір *структурно-функціонального типу* моделі формування готовності обумовлено вірогідністю того, що «при дотриманні відносно стабільних умов можна розраховувати на виконання функції» [3].

Цілісність системи довузівської підготовки студентів-іноземців, її стійкість, функціональність і внутрішня організація має за підґрунтя сукупність функціональних зв'язків та їх відношень до структурних компонентів моделі формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ.

Структурними компонентами моделі є: складові системи довузівської підготовки студентів-іноземців (особа СІГДП, освітнє середовище, особа педагога) [4; 5], функції системи довузівської підготовки іноземних громадян (адаптивна, мотивуюча, освітня, розвивальна, виховна, соціокультурна), мета системи довузівської підготовки студентів-іноземців, завдання педагогічні технології, принципи та умови формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ.

Функціональними компонентами моделі є: стійкі зв'язки структурних компонентів, тобто алгоритм функціонування моделі формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ.

Дослідження взаємодії структурних і функціональних компонентів надає можливості удосконалення педагогічної системи в цілому [2].

Структурно-функціональну модель формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ доцільно схематично поділити на такі блоки: цільовий, технологічний, змістовний, оцінювальний.

Цільовий блок конкретизує мету і завдання досліджуваного за допомогою презентуємої моделі процесу формування готовності. Розробка цільового блоку моделі формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ здійснюється з урахуванням принципу декомпозиції цілей. Глобальна мета – формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ поділяється на локальні – завдання формування готовності, якими є формування компонентів готовності СІГДП (ціннісно-особистісний, соціально-психофізіологічний, когнітивно-семантичний, процесуально-діяльнісний) у процесі мовної та дисциплінарно-професійної довузівської підготовки. Для досягнення глобальної мети необхідно вирішити кожен з поставлених локальних цілей-завдань з формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ. Визначення змісту цільового компоненту обумовлено профо- та психо-формою іноземного абітурієнта ВТНЗ.

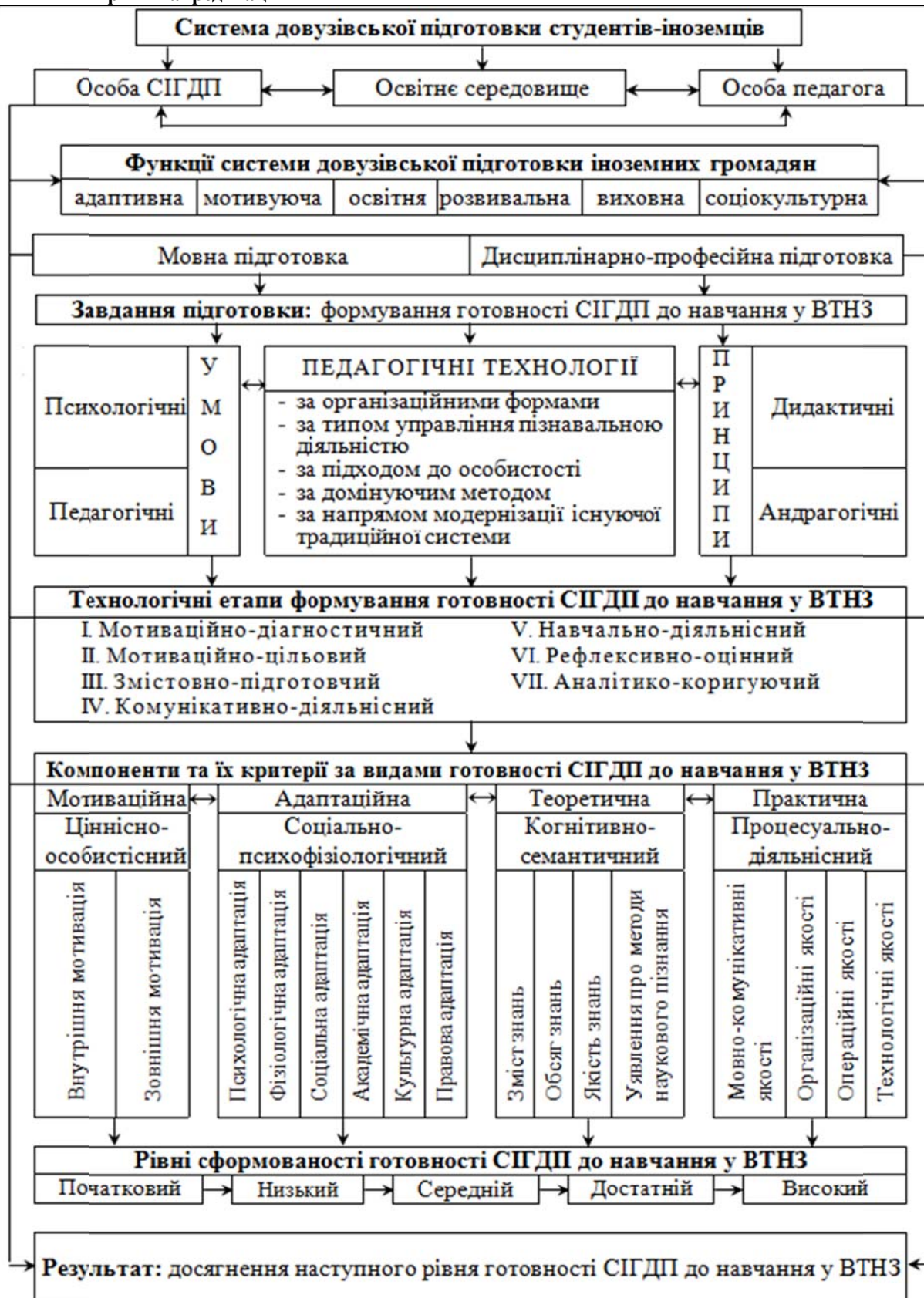

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування готовності студентів-іноземців груп довузівської підготовки до навчання у вищих технічних навчальних закладах

Технологічний блок містить сукупність складників організації, проведення, оптимізації та подальшої ефективності навчального процесу, тобто, педагогічні технології, принципи та умови формування готовності СІГДП до навчання у ВНЗ [7]. Технологічність процесу

формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ припускає систему методичних, андрагогічних, дидактичних, психологічних і педагогічних процедур [8], що здійснюють необхідні зміни в діяльності СІГДП. Розробляються науково-обґрунтовані конкретні цілі за етапами навчання [6], зміст, способи й засоби досягнення цих цілей, що ведуть оптимальним шляхом в остаточному підсумку до кінцевої мети, що гарантує досягнення планованих результатів моделі. Під час розробки технології навчання прогнозується конкретна діяльність викладача і того, якого навчають, тобто СІГДП.

Педагогічні технології формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ мають наступну класифікацію:

- за організаційними формами (академічні/клубні-земляцтва, індивідуальні/групові, колективний спосіб навчання, диференційоване навчання);
- за типом управління пізнавальною діяльністю (система малих груп, класичне лекційне, система «консультант», навчання за книгою, дистанційне навчання);
- за підходом до особистості (особистісно-орієнтовані, технології співробітництва, авторитарні);
- за домінуючим методом (догматичні/репродуктивні, діалогічні, ігрові, проблемні/пошукові, творчі, інформаційні);
- за напрямом модернізації існуючої традиційної системи (на основі активізації та інтенсифікації діяльності СІГДП, на основі ефективності організації та управління, на основі методичного і дидактичного реконструювання матеріалу).

Принципами андрагогіки у системи підготовки СІГДП вважаємо такі: спільної діяльності; пріоритет самостійного навчання; опори на досвід того, хто навчається; індивідуалізація навчання; контекстність навчання; актуалізації результатів навчання; елективності навчання; розвитку освітніх потреб; усвідомлення навчання (рефлексивності) [1, с. 94-95]; врахування релігійних догм конфесійної приналежності СІГДП.

Дидактичні принципи за напрямом мовна підготовка передбачено такі: свідомості; опори на рідну мову; практичної (мовної) спрямованості навчання; свідомо-порівняльний; оновлений свідомо-порівняльний; свідомо-практичний; програмованого навчання; аудіовізуальний; аудіолінгвальний; комунікативний; сугестопедичний; функціональності; наступності; навчання іноземній мові в діалозі культур; комунікативного навчання іншомовній культури, комунікативно-діяльнісний. Специфіка навчання СІГДП і зміст природничих та соціально-гуманітарних навчальних дисциплін передбачає такі дидактичні принципи: ситуативно-тематичний, науковості, системності і послідовності, наочності навчання, свідомості й активності СІГДП у навчанні; міцності засвоєння знань студентами; доступності навчання; професійного спілкування, що моделює умови професійних відносин; навчання на високому рівні труднощів; рух уперед швидким темпом; проблемності в навчанні; єдності освітньої, виховної і розвивальної функцій навчання; стимулювання і мотивації позитивного відношення СІГДП до навчання; єдності колективної навчальної роботи з індивідуальним підходом у навчанні; сполучення абстрактності мислення з наочністю; орієнтованості навчання на активність особистості; відповідності навчально-інформаційної бази змістові навчання і дидактичній системі.

Психолого-педагогічними умовами формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ є: позитивна мотивація студентів; врахування адаптаційних, психологічних і інтелектуальних властивостей особистості та менталітету; самостійна пізнавальна активність студентів; автентичність дидактично-методичного забезпечення комунікативному змісту навчально-пізнавальної діяльності; діалектичне мислення педагога як організатора навчально-пізнавальної діяльності.

Реалізація технологічного блоку презентуємої моделі передбачається у використанні методів формування свідомості СІГДП, адаптаційних методів, методів організації діяльності та підвищення мотиваційних процесів, методів стимулювання досягнень СІГДП, знаково-контекстних методів, пояснювально-спонукальних методів, евристичних методів викладання.

Визначивши технології, принципи та умови організації діяльності системи довузівської підготовки, в процесі формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ, переходимо до наступного блоку моделі.

Змістовний блок містить види, компоненти, критерії готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ та їх взаємозв'язок. Готовність має бути сформована за умови впливу на різні сфери особистості СІГДП. Таким чином, можна виділити наступні змістовні складові:

1. Мотиваційна готовність (ціннісно-особистісний компонент) містить критерії: внутрішня мотивація, зовнішня мотивація;
2. Адаптаційна готовність (соціально-психологічний компонент) містить критерії: психологічна, фізіологічна, соціальна, академічна, культурна, правова адаптація;
3. Теоретична готовність (когнітивно-семантичний компонент) містить критерії: зміст знань, обсяг знань, якість знань, уявлення про методи наукового пізнання;
4. Практична готовність (процесуально-діяльнісний компонент) містить критерії мовно-комунікативні якості, організаційні якості, операційні якості, технологічні якості.

Формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ у представленій моделі реалізується з урахуванням цілісного уявлення про особистість СІГДП та його готовність до подальшого навчання, й необхідністю впливу на всі її складові з метою досягнення максимально ефективного результату.

Оцінювальний блок моделі формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ містить рівні формування готовності, що за показниками критеріїв дозволяють оцінити якість реалізації моделі й досягнутий результат у динаміці. Сформована готовність СІГДП до навчання у ВТНЗ припускає такі рівні (по зростанню): початковий, низький, середній, достатній, високий. Результатом успішного функціонування моделі формування готовності та системи довузівської підготовки в цілому, є досягнення готовності СІГДП до подальшого навчання у ВТНЗ.

Таким чином, моделювання процесу формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ дозволило нам зробити наступні **висновки**:

по-перше, моделювання дозволяє враховувати в науковому пізнанні широкий спектр основних факторів і умов, які безпосередньо й опосередковано впливають на зміст, структуру та спосіб організації педагогічного процесу, спрямованого на формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ;

по-друге, методологічна основа дослідження формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ дозволила виділити андрагогічні та дидактичні принципи, на основі яких реалізується вплив педагогічних технологій та умов формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ;

по-третьє, структурно-функціональна модель формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ включає взаємозалежні блоки: цільовий, технологічний, змістовний, оцінювальний;

по-четверте, структурно-функціональна модель формування готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ може бути використана під час побудови педагогічного процесу, орієнтованого на досягнення вищого рівня готовності СІГДП до навчання у ВТНЗ.

Література:

1. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории, истории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. – М. : ПЭРСЭ, 2007. – 272 с.
2. Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь для студентов высших и средних педагогических учебных заведений / А. Ю. Коджаспиров, Г. М. Коджаспирова. – М. : Издат. центр «Академия», 2001. – 176 с.
3. Моделирование как метод научного исследования: гносеологический анализ / [Б. А. Глинский, Б. С. Грязнов, Б. С. Дынин, Е. П. Никитин]. – М. : Изд-во МГУ, 1985. – 248 с.
4. Сладких І. А. Освітній простір як фактор підготовки іноземних студентів за технічними спеціальностями / І. А. Сладких // Управління в освіті: IV міжнарод. наук.-прак. конф. : 23-24 квітня 2009р. : тези доповідей. – Львів, 2009. – С.215–216.

5. Сладких И. А. Современный образ педагога в системе подготовительных факультетов для иностранных граждан / И. А. Сладких // Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2009. – №. 20 (24). – С. 288-301.
6. Сладких И. А. Особенности технологичной реализации формирования готовности студентов-иностранцев до навчальної та науково-дослідницької діяльності в умовах технічного університету / И. А. Сладких // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб.наук.праць. – Київ-Вінниця, 2010. – № 24. –С. 486–491.
7. Сладких И. А. Психолого-педагогичні аспекти формування готовності студентів-иностранцев груп довузівської підготовки до навчання у технічних університетах / И. А. Сладких // Наука і освіта : педагогіка. – 2011. – № 6'2011/СІІ. – С.220–222.
8. Knowles M.S. The Modern Practice of Adult Education. Andragogy versus pedagogy. N.Y., 1970.

У статті обгрунтовано вибір структурно-функціонального типу моделі формування готовності студентів-иностранцев груп довузівської підготовки до навчання у вищих технічних навчальних закладах та визначені компоненти моделі.

Ключові слова: модель, студенти-иностранцы, готовність до навчання, технічні університети.

В статье обоснован выбор структурно-функционального типа модели формирования готовности студентов-иностранцев групп довузовской подготовки к обучению в высших технических учебных заведениях и определены компоненты модели.

Ключевые слова: модель, студенты-иностранцы, готовность к обучению, технические университеты.

Rationale for the choice of structural and functional type model of the forming readiness students-foreigners in groups preparatory for training in technical universities and definition of components of the model are described in this article.

Keywords: model, students-foreigners, preparatory for training, technical universities.

УДК 378.041:51

Л.А. Тютюн
м. Вінниця, Україна

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Постановка проблеми. Сучасні стрімкі зміни в галузі техніки, виробництва, освіти, комунікацій підвищують вимоги до професійного рівня фахівця, націлюють на формування особистості ініціативної, самостійної, наділеної творчим мисленням. Для розвитку сучасного виробництва в умовах ринкової економіки має практичне значення підготовка вчителів нової формації, самостійних і відповідальних членів сучасного суспільства, здатних взаємодіяти у вирішенні соціальних, виробничих і економічних завдань, у яких сформовані навички самостійної роботи у навчальній, науковій та професійній діяльності, готові до самовдосконалення, котрі здатні приймати на себе відповідальність, вміють самостійно вирішувати проблеми, знаходять конструктивні рішення з проблемних ситуацій, які мають високий професійний рівень та практичні навички роботи з комп'ютером, із інформаційними засобами, які можуть професійно організувати та проводити заняття з учнями на новітніх засадах педагогічного досвіду, з упровадженням новітніх технологій, що дозволить випускнику свідомо обрати свою майбутню професію. Тому перед педагогічною наукою та практикою ставляться нові вимоги, які зумовлюють, перш за все, суттєвого посилення уваги до професійної компетентності майбутніх учителів, зокрема математики.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Компетентнісному підходу в фаховій підготовці вчителів присвячені дослідження таких науковців, як Н. Бібік, О. Біди, Л. Ващенко, І. Зимньої, Б. Ельконіна, Н. Кузьміної, Л. Карпової, М. Кадемії, Л. Коваль, А. Коломієць, О. Локшиної, А. Маркової, Л. Мітіної, О. Овчарук, Є. Павлютенкова, Л. Паращенко, О. Пометун, І. Прокопенко, С. Ракова, І. Родигіної, О. Савченко, Г. Тарасенко, С. Трубачевої, А. Хуторського, М. Чошанова, В. Шахова та ін.